

Prețului

pentru Sibiu pe 1 anu intregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimisu cu post'a in laiatrulu monarchiei pe 1 anu intregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — In strainatate pe 1 anu 10 fl. séu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. séu 11 franci; — numeri singlarici se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu si literariu.

Ori-ce inserate,
se platescu pe serie séu linia, cu litere merunte garmondu, la prima publicare câte 7 cr., la adon'a si a trei'a câte 6 cr. v. a. si proste aceea 30 cr. de timbru la tesarulu publicu.
Prenumeratiunile se potu face in modulu celu mai usioru prin assemnatiunile postei statului, adresate de a dreptulu la Redactiunea Diariului Observatoriulu in Sibiu.

Nr. 10.

Sibiu, 1/13 Februaru 1878.

Anulu I.

Dacoromanismulu in alegerile municipali.

I. Vomu incepe astadata cam departe istoria nostra, nu tocma dela Adamu, dar' totusi dela 1830 incóce, pentru-cá se se vedea, cá avuse dreptu Sheakspere unde scrisese, cá une-ori este consecentia si in nebunia, la care noi adaugemu, cá in reutate este cu atátu mai multa. Diariile din Budapesta si Clusiu, cele cunoscutu publicului intregu cá propagatorie mai in fia-care numeru de ura si urgia contra totu ce este romanescu pe acestu pamentu, vedindu ele in se ne-dreptatea strigatória la ceriu, facuta unui numeru considerabile de individi de nationalitate romana prin asia numitele alegeri din septemanele trecute, in locu se aiba curagiulu a spune verde romaniloru, precumu le spusera buna-óra sasii transilvani in anulu 1861: „functiunile municipali din totu cuprinsulu tiei nu ajungu cá se damu pane prin tr'insele la concurrentii din sangele nostru“, au fruntea se spuna lunei, cá romanii cei mai capabili numai pentru aceea nu au fostu candidati si alesi, cá-ci sunt dacoromanisti periculosi statului si natiunei magiare.

In anulu 1830 parintii acestoru publicisti de acumu dupa-ce vedusera de una parte, ca din tier'a romanesc si Moldov'a tirania turcesca fu impinsa preste Dunare in poterea tractatului de Adrianopole; ér' cuiburile tiraniei de pe malulu stangu alu Dunarei sparte cu totulu, ér de alt'a, cá la indemnulu curtii imperiale din Vien'a romanii i-si trimitu din tenerimea loru barbatesce pe la scóle, inventara dintr'odata asup'a nostra Russolatri'a. Acésta se intempla tocma pe candu erupse revolutiunea polona contra Russiei. Combinatiunea ér facuta asia, cá pre candu ei se prepará cá se treca cu voluntarii loru in Galiti'a si de acolo in Poloni'a rusesca, pe cabinetulu din Vien'a se-lu imbete cu relatiuni false din Transilvani'a, cá valachii de aici aru prepara una din Horaiadele cele mai teribili, prin urmare se se ie contra loru cele mai rigoróse mesuri preventive si se intarésca garnisónele de prin cetáti.

Erá tocma pe la serbatorile Craciunului, pre candu familiile nobili si asia avea daten'a de a merge pe la cetáti si orasie spre a-si petrece in carnevalu. Astadata inse unu numeru neasemenatu mai mare cá in alti ani alergá din tóte regiunile

tieri, tremurandu nu numai de gerulu celu crancenu, ci totu-odata „de fric'a lui Horia“. In aceleasi dile se primira sciri din „Campia“ si din alte districte, cá s'au arestatu mai multi preoti si protopopi romanesci, la cari s'aru fi aflu corespondentie rebelle; cá episcopulu Vasile Moga si vicariulu capitulariu Dimitrie Caianu (episcopulu Bobu tocma morise) sunt tramisi la faci'a locului, cá sub respunderea cu capulu loru se invetie pe poporu si se infrene criminalele intreprinderi. Scene barbare se vediu in acele dile, precumu a fostu de esempl. cea din comun'a Sárpatak (din susu de M. Osiorheiu), unde doi grafi teneri intrádu la preotu in capu de nópte cu forti'a, 'lu radicara din asternutu numai in camasia si 'lu dusera in beserica, cá se le dea in primirea loru puscile si munitiunea, ce ar avea ascunse in altariu si in podulu bisericeii. Dupa câte-va septemane se molcomi totulu; preotii arestatu fusera dimisi fora nici o alta investigatiune ulterioara. Remase numai parol'a data, adeca Russolatri'a, in sensulu carei-a operara contra romaniloru preste 10 ani. Inca si pe la 1840 se mai calcá câte o locuinta preotiesca si se deschidea ladile cu pendiarii ale preoteseloru, spre a caúta intr'insele portretulu imperatului Nicolae.

Camu dela 1845 incóce nu sciu cumu se faci, cá parol'a susu-citata fu schimbata cu alt'a: Daco-romania. Diariile magiare de atunci discutá cestiunea Daco-romaniei in nesece termini asia de fantastici, in cátu cetindu i-ti puneai adese intrebarea, cá óre in ce stare se va fi aflandu scaunulu mintiei aceloru publicisti. Romanii inse in acea epoca ér multu mai pucinu deprinsi a strabate prin labirintele politiceii perfide, de-cátu se póta pricepe tendenti'a. Romanii sciáu numai atát'a, cá bietii episcopi si capitululu din Blasiu cutezaseru in timpurile dietei celei sparte cu baionetulu din 1834 se compuna o suplica in sensulu celei cunoscutu din an. 1791: cá episcopulu Vasile ceruse dela diet'a din 1837 tienuta in Sibiu drepturi mai omenesci pentru clerulu si bisericelile sale; cá acelu-asi episcopu pe timpulu dietei din 1841—2 dedese o noua petitiune, in care se marginea a cere drepturi numai pentru clerulu si bisericelile din fundulu regiu; cá in fine romanii vedindu proiectele de legi dietali, prin care ér se se estermine limb'a nostra nationala chiaru din familia, din scola si biserica, incepura a-si apará dreptulu

esistentiei loru nationali cu logica si o energia, pe care nu ér dedatu nimeni a o asteptá dela sclavii politici si in parte mare feudali ai Transilvaniei. Eta cauzele pentru cari se inventá parol'a de Daco-romanismu. Scopulu adeca ér, cá mai antaiu de tóte se alarmeze pe cabinetulu imperiale si se-lu faca a crede, cá romanii de si tienuti in sclavia si nescientia, totusi se ocupa de ide'a de a se smulge de cátra monarchia. In desiertu le dicea unii barbati de statu din natiunea sasescu: Nu zugraviti asiá desu pe draculu pe parete, cá nu cumu-va se vina in realitate; pentrucá anume diariile tienea strinsu la parol'a data loru atunci cá si mai tardiu dela Pesta. Cu acea parola operara de-ocamdata pana in ajunulu anului 1848 contra romaniloru. Dupa revolutiunea francesca din Februaru o schimbara din nou cu Russolatri'a, inse numai pana dupa adunarea cea mare din Blasiu. De atunci inainte, pre cátu a duratu versarile de sange, parol'a ér cu totulu alt'a: Camarilla. Generatiunile june au necesitate se cunósca ce insemná pe atunci Camarill'a in Transilvania si Ungari'a. Ea semnificá crim'a de inalt'a tradare din partea tuturor locuitoriloru tiei, cáti mai tienea la integritatea monarchiei si la fidelitatea cátra august'a casa habsburgo-lorena. Cu acésta definitiune in mana au fostu estermine mii de esistentie romanesci.

Dupa trantirea la pamentu a insurectiunei unguresci si dupa proclamarea de repetite-ori a drepturiloru omenesci pentru tote poporale si tierile acestui imperiu, prin urmare si pentru natiunea romana fora nici o esceptiune, s'ar fi crediutu cá parole omoritorie de romani voru disparea cu totulu din viet'a nostra publica. Dar nu este asiá. Inca in anulu 1848 parochulu Daniilu Roth publicase o brosiura germana in Sibiu, in care desvoltandu pre largu ide'a Dacoromanismului, o recomandá cu totu de-adinsulu chiar' cabinetulu din Vien'a cá o idea forte salutaria, dicédu intre altele, cá prin adoptarea ei i'ar fi prea usioru a incorporá Moldov'a si Romani'a la imperiu.*)

Dupa-ce trupele rusesci si turcesci impluseru tierile vecine cu paduri de baionete, ocaziunea de a vorbi despre Daco-romani'a trebuia se

*) Acea brosiurica se mai afla si in mani private, in totu casulu inse in bibliotecelile de aici.

Foisióra „Observatoriului“.

Ómeni din Carpati*).

Trad. de

Petra-Petrescu.

Citatulu din Schiller „in munti e libertate“ in respectulu politicu, dorere, pana astadi se póte aplicá numai asup'a pucineloru munti de pe planetulu nostru, abstragandu póte acele verfuri inospitale, pe cari locu-ese sprinten'a caprióra si spariós'a gaina de pedúre, séu acele unde superbulu rege alu aerului isi intinde puternicele aripi, dar pentru fiintie omenesci — fia aceste domni ori servitori — lipsescu conditiunile de existentia. Totusi cine respira din adenculu pieptului aerulu curatu din regiunile Alpiilor, cine privesece cu ochii deschisi minunile loru, recunósce indata intielesulu profundu alu dicerei poetice in pretiós'a bogatia de potere si vietia, care in acésta zona aspra ii strabate totu pulsulu, acea abundantia de potere, cu a cárei consciintia locuitorii muntiloru — din timpurile betranei anticuitati pana astadi — cu curagiu eroicu, despretiundu mórtea, au frántu fórté adese catenele sclaviei, cari li se puneau cu viclenia si prepotintia.

Eu celu-pucinu am fostu nevoitu se recunosc acést'a, candu cu cativa ani mai inainte, mi se dete ocaziune a cercetá un'a din cele mai frumoase si mai necunoscute tieri muntóse din Europ'a, fóra 'ndoiéla nu dupa mod'a superficiala de turistu, ci din temeiu, in cátu am petrecutu mai indelungatu in midiloculu maretiloru munti uriasi, ale cároru corpuri massive despartu Transilvani'a de tier'a, care tocma acum este theatrulu unor evenimente sangeróse, pline de urmári grele. Da,

atátu de tare me petrunse si pe mine acésta potere plina de vietia, in cátu eu, care nu mai luám séma la ustenele si lipsele nedespártite de vietia in o astfelu de selbatacia, si pe langa mancarea cea mai frugala si cu multe strapatie aflám o placere deosebita dea cutrierá diuliti'a 'ntréga muntii grandiosi respirandu aerulu balsamicu, pierdiendu-mi privirea in departári nemarginite ér noptile petrecúdu-le in incaperea aerósa a unei colibi din marginea pedúrei, intinsu pe muschiu móle, leganatu de canteculu linu alu unei naiade verginali de Alpi si de zuzuitulu misteriosu alu arboriloru, ce se radica cu verfurile pana la nori.

Imi aducu fórté bine aminte deo excursiune facuta pe unulu din cele mai insemnate piscuri din apropiare, cu care ocaziune, in calauzii mei, betranulu Vorescu si fetiorulu seu Petru, ai caroru cai mici, dar indesati trebuiau se ne duca si instrumentele de mesuratu, am cunoscutu hisce tipuri originali din acestu poporu munténu. Vorescu, cá mai toti locuitorii din partile aceste érn'a locuái intr'unu satu asediatu ceva mai la pótele muntiloru, ér vér'a in stáni pe munti, unde se afla destulu nutretiu pentru oile lui. Elu ér unu betranu minunatu, de rara freschetia spirituala si corporala. Petru din contra apartienea acelei clase de ómeni vigurosi, cari mai bucuosu isi incórda braciile de cátu crerii. Cu aceste nu voiu se dicu, ca junele uriasu n'ar fi avutu portiunea cuvenita de minte sanetósa.

Erá o deminétia din cele mai frumoase. Scopulu excursiunei micei nóstre societáti ér astadi Dealulu-negru. Aerulu, cá totu de-un'a ér plinu de miremele cele mai dulci, ce eshalau din florile si ierburile inrouate carpatine si totu-odata de acea serenitate transparenta, care face cá obiectele departate se apara mai aproape. ér cele din apropiare se se aréte intr'o admirabila freschetia de coloru. Audiam jubilandu cinchiti'a, inariti'a, dommisióru si tóte cele lalte cantaretie vesele din templulu verde alu maiesteticulu fagetu. Din candu in candu printre trunchii incarcati cu muschi se deschideau naintea ochiloru nostri panorame incantátóre de munti azuri si de vái frumoase, cari in resarit'a sórelui

ti se paru, ca ardu cu flacara rosia-auria. Nici o mirare, déca ómeni si animale din societatea nóstra se urcau la dealu asiá de barbatesce si veseli, cá si candu caletori'a pe potece tiepisie, pucinu amblate, ar fi o placere fora nici o ostenéla. Si vigurosu si veselu numai cá elu calcá betranulu Vorescu inainte la toti, asiá de vertosu si voiosu, cá si candu nici n'ar sentí sarcin'a aniloru, vestezirea si slabirea membreloru. Pe legea mea, cugetam in mine, betranulu acest'a cu privirea-i totu de una fresca si plina de cugetári, cu trasetur'a-i originala, caustica, din giurulu buzeloru, merita de siguru se facu cunoscintia mai d'aprópe cu densulu, si m'alaturaiu langa elu.

„Ei, mosiule!“ i-am disu intindiendu-i ploc'a, „petiórele iti dau de rusne perulu caruntu. E preste potintia se fii betranu“.

„Totusi, totusi, domnule, destulu de betranu“, observá betranulu magulitu, facundu o inghititura sanetósa.

„Si cam de cáti ani vei fi mosiule?“

„Cine póte se scie ast'a acuratu?“ respunse in-trebatulu meditandu, „nu mi-am numeratu anii, nici-odata, si pentru ce? Mórtea nu intréba de ani, ci culege teneru si betranu, candu i-vine tempulu; déca inse dta cu tóte astea vrei se scii: sub optu dieci nu voru fi, preste asta, inca nu“.

„Cartea dtale de botezu nu se prea póte laudá cu acuratetia“, adausei ridiendu, si cautandu altu sujetu de convorbire, continuai: „dar flacáulu astu mare de din dreptu este fetiorulu dtale?“

„Da, domnule“.

„Nepoti inca vei fi avendu a buna séma“.

„Ei, domnule, tocma de acesti-a ducu lipsa mai mare“, respunse superatu betranulu.

„Hm, mare lucru“, disei, „candu se uita omulu la voiniculu acesta, ar cugetá...“

„De siguru, domnule“, intrerupse betranulu, „de-aceea nu m'asiu superá nici eu, — numai de ar avé o femeia“.

„Drace, fetele domniavóstre, trebue se fia tare

*) Descrierea acést'a o reproducemu din diariulu pangermanu „Die Gartenlaube“, ce apare la Lipsi'a in preste 400,000 esemplare, si care nici candu n'a fostu simpaticu Romaniloru. Descrierea acést'a, mai vertosu in timpurile de facia, are pentru noi o insemnatate dupla, tocma pentru ca apare in diariulu unu.

dispara si mai multu. Inse nu; cã-ei acumu ingrigira cã se imple capetele generalilor rusi cu Dacoromanismulu, carii apoi isi facura placerea se aresteze pe vre-o 83 romani literati din Transilvani'a si din Banatu, pe cari dupa sãcã de cãte 5—6 septemani i dimissera escusandu-se, cã au fostu o neintielegere. Dar in Sibiiu, in Clusiu si Vien'a parolistii cerea neinctatu se se crucifiga Dacoromanistii si se se dimita Varnav'a. Romanii protestã mereu prin deputatii loru, fora nici-unu folosu; pentrucã dela Octobre 1849 inainte se lucrã la reorganisarea radicale a acestoru tieri, prin urmare era vorb'a de functiuni publice, la care cerea si romanii cu totã insistenta cã se fia aplicati si individii cei calificati de nationalitatea loru, conformu dreptului egale sanctionatu de repetite-ori. La ori-ce aplicare inse a vre-unui romanu, denunciarile i siedeau in calcaiu, cã este dacoromanistu, se nu fia aplicatu. Indesiertu li se respundea: Voi aveti formul'a de juramentu compusa asia cumu ati aflatu voi cu cale; luati acelu juramentu dela omu, si dẽca in urma se va adeveri, cã l'a calcatu, poterea tãta e in man'a vãstra, lu-veti judecã totu voi si-lu veti impuscã.

Cu tãte acestea absolutismulu aplicase mai pe toti romanii capabili, amestecãndu pe unulu in cãte diece alte nationalitati si confesiuni, si asia n'avea se se tẽma de Dacoromanismulu loru, mai alesu cã politi'a si gendarmeri'a inca-i urmariã cu grige parintesca, cã se nu li-se intemple vre-o nenorocire.

In dilele lui Schmerling, pre cãtu tempu relatiunile internationale dintre guberniele din Vien'a si Bucuresci erã destulu de incordate, amu fi avutu se suferimu si mai multu din caus'a dacoromanismulu, pentrucã mai remasese nisce barbati de statu in Vien'a, cari se ocupau cu absurd'a idea de a nu se mai da pasporte in Romani'a la romani de din cãce de Carpati, cari aru sci carte mai multa, pentru cã se nu se intõrca de acolo „cu idei otravite“. Din norocire barbati cã Schmerling dorindu a se informã esactu despre starea lucrului, nu-si pregetara a studiã si a aprofundã cestiunea atãtu cã realitate, cãtu si ca fantasia. Ascultandu ei si pe barbati de statu ai Romaniloru, aflara intre altele, doue mari adevèruri, care suntu: cã cu cãtu mai multi romani se departeã din functiuni sub blastematulu pretectu de dacoromanismu, cu atãtu mai tare cresce numerulu acelora, cari in desperatiunea loru trecu in Romani'a udandu-si pasii cu lacrimi, pre candu aerulu resuna de blastemele loru; alu doilea, cã este o adevèrata rusine pentru o monarchia de 37 milioane a marturisi in faci'a Europei, cã ea cu tote sutele de mii de baionete de care dispune, s'ar teme de incercarile unei natiuni mici cumu este a nostra. Atunci si-adusera aminte si de cuvintele generalului Wohlgemuth, care disese lui Maioreseu: Eu

gingasie, dẽca nu se lipsescu pe langa unu teneru asiã frumosu“.

„Dle,“ se grabi a deslusi Vorescu, „fetele s'ar lipi bucurosu, inse tocma pentru ca ii ambla drãia in calcãiu, nu i-place de ele“.

„Pana nu va 'ntelni pe cea adevèrata“.

Betranulu clatinã tristu din capu, si adause suspinãndu:

„Mai me temu, ca ast'a nu voiu ajunge-o. Uita-te, dle, Petru este unu june raru in feliulu seu, lui totu de un'a i-au placutu mai tare lucrurile pentru cari trebuia se asude mai multu, fia acele gandaci, ori flori, fragi ori selbaticimi; chiaru pentru aceea, fẽt'a, ce s'ar incercã se i-castige ãnim'a, ar trebuì se fia o strãta care se scie incurcã mintile selbaticului flacãu. Asia fete raru se afla pe la noi“.

Fora voia imi aruncaì privirea asupra „incapãtãnatului“ june, care venia indereptulu tuturoru si pe langa tãta suirea greãia, fluierã, crestandu dupa tactulu cãntecului, ca unu steparelu teneru pe care lu-smulse de langa cale. Dupa obiceiulu din tiãra portã o camesia grãsa strinsa de unu sierpariu latu, avea ciãreci strimti de flanelu suru, er petiãrele i-le infasiurã nisce opinci asemene bine potrivite; unu portu, care õmeniloru de statura inalta, musculãsa, le siede fãrte bine. Pentru a fi scutitu de vremi grele, i-aternã de umerii-i lati unu cococu lungu, er capu-i cu plete cretie, brunete, erã acoperitu c'o pelaria cu margini late, instrutiãtu cu flori de munte. Sub acest'a se vedeau doi ochi si nisce traseturi barbatesci blande si deschise. Ochiu lui priviau atatu de veselu si fora grigi, ca si candu lumea ar fi atatu de buna, incãtu nu s'ar potẽ 'ntemplã nimicu, inca ce ar potẽ turburã o ãnima omenesca. In adevèru acestu Hercule romanu, pe langa tãta imposanti'a lui, era placutu atãtu pentru miscãrile cãtu si pentru tienu't'a-i originala, si iti presentã unu contrastu satisfactoriu facia de privelistea obicãnuita, ce intempini in figurile melancolice si scapetate de pe siesurile Romaniei, si dupa-ce l'am examinatù din crestetu pana'n tãlpi, intielesu atãtu predilectiunea sexului femeiescu pentru elu, precum si privirea frageda, superba a betranului Vorescu, alu carui ochiu urmarise directiunea priviriloru mele.

(Va urmã).

ridu de denunciãnti nostri si le dicu, cã dẽca romanii suntu in stare se face Daco-Romani'a, adeca, potu se lupte dintr'o data cu trei poteri mari, intre care se afla impartita natiunea loru, se o faca ne aparatu, si atunci aru meritã laud'a si admiratiunea lumii intregi.

Acẽsta erã o minte sanetãsa, care judecã lucrurile in modulu susu-aretatu; de aceea in cei cinci ani ai regimulu Schmerling au si inaintatu romanii in functiuni publice, care dupa cumu erã calificati, precumu nu inaintasera patru sute de ani mai inainte. Au inaintatu, fora cã se fia provocati din vre-o parte a-si renegã sangele, pe tata-seu, pe mama-sa, a se dã de fiu nelegiuitu alu altoru parinti, a-si schimbã numele, cã se nu mai scia nimeni cã este nascutu din patu legiuitu.

(Va urmã).

Conferenti'a diplomatica a poteriloru europene.

In limb'a diplomatica se face distinctiune intre congressu si conferentia. Congressu denõta mai multu decãtu conferentia. Dara nu e timpulu a da definitiuni incãce si incolo. Cu totulu altele sunt grigile cele mari in momentele de facia. C. Andrãssy cã ministru alu afaceriloru straine a invitatu pe poterile semnatorie a le tractatulu de Parisu din anulu 1856 la conferentia in Vien'a. Invitarea fu acceptata chiaru si de cãtra Rusi'a. Cu tãte acestea, ea fãra se fia apucatu a se nasce, intimpina mari pedece. Principele Gorciacoff, ministru de esterne alu Rusiei, voiesce conferentia, nu inse in Vien'a, unde in cea din anulu 1854, pre candu fusese ambasadoru, intru atãta l'au iritatu, in cãtu esindu intr'o di dela com. Buol-Schauenstein ministru austriacu de esterne, dise francesce: „Lasati voi numai, cã va veni o di, in care le veti platitã tãte acestea fãrte scumpu“. Asia Gorciacoff insiste mai alesu pentru trei lucruri. Conferenti'a se se tiena intr'unu statu de rangulu alu doilea si intr'o cetate mica, departe de intrige si coruptiuni, d. e. in Lausanne din Elveti'a; la conferentia se merge ministrulu de esterne alu fiacarei poteri mari, erã nu õmeni necunoscutori de mersulu afaceriloru; in fine conferenti'a se se tiena numai dupa ce se va fi inchiaietu pacea intre Rusi'a si Turci'a, adeca numai spre a'i sanctiona õresicumu conditiunile, buna-õra cumu s'a intemplatù in anulu 1866 dupa pacea dintre Austri'a si Prusi'a, si dupa cea din 1871 dintre Germani'a si Franci'a.

Dẽca inse s'ar intempla, cã conferentiei europene se nu placa nicidecumu conditiunile de pace, care se voru stabili intre Rusi'a si Turci'a, ce se se face in casulu acesta? Dupa cãte se sciù pãna acumu, este cea mai mare probabilitate, cã cu tãte complimentele venite dela Gorciacoff anume la Vien'a, cãteva din acelea conditiuni nu voru placea Austro-Ungariei si Britaniei, precumu nu place mörtea. Si atunci? La intrebarea acẽsta au si apucatu a respunde cãteva diãrie mari rusesci, precumu „Golos“, „St. Petẽrsb. Viedomosti“ si „Agence russe“ care ese in limb'a francesca. Acelea adeca vorbescu de pe calare, cu multa trufia dicãndu: Caus'a christianiloru din Oriente este cauza sacra rusesca; caus'a slava este cauza nationale. Noi ne versaramu sangele pentru emanciparea totale a aceloru popãra. Noi amu adoptatu aplicarea si realisarea principiulu de nationalitate, asia, cã ele se se guberne si administre, se se cultive si civilisãdie fiacare in limb'a sa nationala. Si fiindu-cã turcii nu voru nici vii nici morti acea aplicare, ei trebuie se se retraga din acelea tieri. Dẽca se mai afla intre poterile christiane de acelea care tienu cu turcii si pretindu cã ei se mai domine in provinciile ocupate astadi de armele nãstre, se o spuna acumu indata rotundu, cã se sciù cu cine avemu a face. Mai bine acuma, decãtu mai tardiu. Se terminamù odata si cu Austro-Ungari'a, si cu Britani'a. Ce mai atãtea complimente, vorbe gãle, traganari dintr'o di in alta? Se decida intre acele doue poteri si intre Rusi'a totu numai armele, cu atãtu mai virtosu, cã poporulu rusescu vede bine, cã pace durabile e curatu preste putintia, pãna ce nu ne vomu mesura si cu acelea totu pe campulu sangelui.

Acesta nu e nici-decumu limbãgiu de salãne, este inse fãrte bine intielesu; de aceea vedemu cã diãriele din B.-Pesta si Clusiu inca'lu pricepu cumu se cade.

Dara conferenti'a viitãria mai are si alte dificultati. Romani'a, Serbi'a, Montenegru, inca si Greci'a pretindu si insistu cu totuadinsulu, cã poteri beligerante si interesate in gradulu supremu la lucrurile conferintiei, se li se dea locu si votu in aceeasi. Au tãta dreptatea staturile acestea, cã se

pretinda participare la lucrurile conferentiei dẽca aceea se va conchiama si se dica staturiloru europene: Nihil de nobis sine nobis = nimicu despre noi fãra de noi. Tierile resaritene sunt proprietate milenaria a popãloru resaritene christiane, erã nu a le lupiloru rapitori, cumu dice fãrte bine despre turci dn Schaeffe, fostu ministru austriacu inainte cu cãtiva ani in minunat'a sa carte despre vieti'a organica a popãloru. A mai suferi pe turci ca se guberne pe acelea popãra, nu ar insemna mai pucinu, decãtu a pune pe lupi pastori la turmele de oi. 4—500 de ani au fostu prea preste mesura de ajunsu spre a se pedepsi popãrale christiane pentru peccatele loru si a le parintiloru. Se fia lasate a merge pe pitiãrele loru. Mic'a Grecia, Romani'a, Serbi'a abia s'au desrobitu de ani 40—50, si lumea europãna pãte vedẽ diferenti'a esentiale dintre progresulu acestoru trei popãra si dintre barbari'a completa, in care se afla pãna in dio'a de astadi cele remase sub jugulu turcescu; dara cineva trebuie se merge, se le vedã cu ochii sei, pentru-cã se creda si apoi se i se revãlte sangele in vine.

Constitutiunea turcesca si Coranulu.

Amicii turciloru facu de unu anu incãce necurmatu apellu la constitutiunea turcesca dicãndu, cã de acumu nu mai are nimeni dreptu se se planga de netoleranti'a turcesca. Vorbe de claca sunt acestea. Las' cã turcii detera acea constitutiune strimtorati de forti'a impregiariloru, pentru-cã dupa aceea se o si calce asia dicãndu a dou'a di in mai multe puncte, erã anume in ceea ce concerne securitatea personale. Sciti cumu exilara pe Midhat cã din chiaru-seninu. Totu pe atunci calcara locuinti'a lui Antimu exarchulu Bulgariei, care tocma pentru-cã se nu dea turciloru prepusu, fugindu din Bulgari'a siedeã in Constantinopole; dara gubernulu ilu ridicã dintr'odata cã pe unu facatoriu de rele si'lu exilã impreuna cu cei patru consiliari ai sei tocma la Angir'a in Asi'a. Mai tãta constitutiunea turcesca imitata dupa modelle europene, este oppusa diametralu doctrineloru Coranului. Cumu pãte se suferi mohamedanulu alaturea cu sine pe christianu de ori-ce confesiune, sãu pe evreu, candu Coranulu ii comanda lui limpede: „O credintiosiloru (Moslim), candu intalnitù pe necredintiosi (Ghiauri), ucidetii intru atata, cã se faceti in tressii cãtu se pãte mai mare macelu. Ucideti pe necredintiosi pretotindeni unde'i veti afla. Resboiti-ve contra loru, pãna candu se voru face Musulmani.“ Sute de fetva, adeca sententie sãu decrete esite dela Sãich-ul Islam, adeca dela capii religiunei mohamedane in cursu de secolu sunt compuse si emanate totu in acelu spiritu turbatu alu Coranului; erã faptele turciloru facia cu popãrale de alte religiuni au coresponsu totudeauna doctrineloru Coranului. Fericiti cei simplii, carii credu cã turcii se voru lapedã vreodata de Coranu in grati'a unei constitutiuni europene. De altumentrea in punctulu acesta dete in anulu trecutù insusi nou numitulu Sãich-ul Islam unu respunsu trasnitoriu prin Anathem'a ce a compusu elu nu numai asupra rusiloru si bulgariloru, ci asupra tuturoru popãloru christiane, precumu se vede din contextulu ei, pe care'lu damu aci dupa traductiunea „Bisericeii ordod. rom.“

„Dõmne atotu puternice! Indura-te spre noi si ne apera, cãci suntem poporulu teu credintiosu. Dõmne atotu puternice! Creatorulu tuturoru bunuriloru! Intaresce bratiulu otomaniloru, prin bratiulu teu zadarnicesce si nimicesce trufi'a si necredinti'a ghiauriloru. Bine cuventarea lui Allah si a profetulu se se reverse asupra capeteloru credintiosiloru. O Dõmne! Intaresce pe servulu teu, pe Sultanulu, capulu poporulu teu iubitu. Apara tier'a nãstra si matura de pe totu pamentulu pe necredintiosii, cari au cutezatu a ataca singur'a si sfant'a ta religie. Stergeo, Dõmne tãta urm'a necredintiosiloru rusi, bulgari si greci, cari amblandu in intunericulu necredintiei ca porcii in mocirle, au cutezatu a ridica man'a in contra poporulu lui Mahometu. Deslãga alianti'a loru, risipesce-le trupele, strica armatele loru, raresce-le sirurile, sfarama-le puterea si arunca-i in fundulu iadulu. Trimete asupra capeteloru loru mani'a ta si bate-i, dupa cumu ai batutu pana acumu pe toti dusimãntii nostri. Incurca-le limbile si sangele curga-le in sirãe, er capetele loru se se rostogoliesca la petiãrele credintiosiloru tei fii. Copii loru lasa-i orfani, femeile loru veduve, mamele loru arunca-le in jale si incurca-le mintea! Sterge tãta urma moscovitiloru, bulgariloru si franciloru*) cãci acesti-a suntu aliatii loru si simpatisãza cu ei. In-

*) Sub numele de Franci (Frenki) turcii intielegu pe tãte popãrale europene.

greuza-i cu nenumerate chinuri, ca se fie jertfe ale maniei tale; nimicesce-i cu focu, cu sabie, cu naufragiu si cu ciurma, fomete si cutremuru; ca se li se despopuleze orasiile. Trimite asupra-le pe toti demonii tei sugrumatori; ca toti acesti necredintiosi se suferă de bólele de ochi si minte cu totu némulu lor, ca se móra cu femeii si copii. Cada mani'a si furi'a ta asupra-le cá grindina. Faca-se ei si avutiile lor prada acelora, cari credu in tine si in profetulu teu Mahomet si cu cari se fie totu-deuna favorulu si bine cuventarea lui Allah⁴.

✓ **Ungari'a.** Buda-Pesta. Desbaterile parlamentari in cestiunile dualistice asupra carora mai sunt diferente esentiale, decurgu in Camer'a deputatiloru cu violentia atátu mai mare, cu cátu ele sunt influentiate de progressulu ametitoriu alu staturiloru beligerante in Turci'a europea. Din acésta cauza multi deputati amesteca fórté desu cestiunile dualismulu cu cestiunea orientala, folosindu-se de interpelatiuni dese. Pentru cá se se cunosca, pâna la ce gradu spiritele sunt iritate din caus'a nepotintiei de a opri anume pe Russi'a in rapede inaintare a armatelor sale, vomu atinge aici numai interpelatiunea deputatulu Csernátoni din 9 Februaru, formulata in patru puncte. Csernátoni este cunoscutu de multu cá unulu din omenii cei mai brutali; asta data inse l'a intrecutu unu altu colegu alu seu. Csernátoni numesce pe poterile beligerante talhari si pe Russi'a totu odata perfida, insielatoria, care nu suferă pe sermanii turci nici macaru se comunice prin telegrafu. „Facia cu aceste fapte credu eu cá ar' fi de doritu“.

In acelu momentu Br. Ernest Simonyi intrerumpendu pe Cernátoni dice: ar' fi de doritu cá se spendiuramu pe Iuliu Andrásy. (Miscare generale).

Ludovicu Csernátoni: D-lu deputatu Ernest Simonyi ie tóte lucrurile in gluma, din care cauza politic'a lui este rea. (Larma).

Ernest Simonyi: Eu dicu acest'a cu tóta seriozitatea.

Ludovicu Csernátoni: D-lu deputatu n'a aparatu nici odata nici unu lucru cu seriozitate, ci elu a fostu totu deaun'a numai unu rabulistu (latratoriu).

Candu pasiunile omenesci ajungu in parlamente asia de parte, in cátu expresiunile cele mai brutali si barbare sunt aplicate la adversari, atunci este semnu invederatu, cá corpulu statulu suferă de morburii fórté periculoase.

Éta unde amu ajunsu: pe comitele Iuliu Andrásy austriacii lu-spendiurasera in anulu 1849 in efigie, pentru-cá in persona nu l'au potutu apucá; astadi vinu omeni din sangele, din natiunea sa si ceru, cá pentru meritele sale castigate spre marele folosu alu natiunei magiare, se fia remuneratu cu furcile.

✓ **Romani'a.** In urm'a interpelatoriu facute in caus'a cestiunei de retrocederea Bassarabiei, siedintiele secrete din Camer'a si senatulu Romaniei au ténutu patru dile intregi. Resultatulu cunoscutu publice alu acestoru siedintie, este urmatórea motiune adoptata in unanimitate:

MOTIUNE (Unulu pentru Altulu).

„Ascultandu esplicarile Ministeriulu asupra dispositioniloru manifestate de guvernulu rusescu de a lua unu parte din teritoriulu romanu, in schimbulu unei desdaunari teritoriale peste Dunare;

„Avendu in vedere, ca integritatea Romaniei a fostu garantata de marile puteri europene;

„Avendu in vedere, ca Rusi'a a garantatu din nou si intr'unu modu specialu integritatea actuala a Romaniei prin art. 2, alu Conventiunii de la 4 Aprile, 1877, stipulandu:

„Pentru ca nici unu inconvenientu séu periculu se nu resulte pentru Romani'a din faptulu trecerii trupelor ruse pe teritoriulu seu, guvernulu M. S. Imperatulu tutuloru Rusieloru se obliga a mantiné si a face a se respecta drepturile politice ale statulu romanu, astu-feliu cumu resulta din legile interióre si tractatele esistente, precumu si a mantiné si apera integritatea actuala a Romaniei.“

„Considerandu ca Romania si-a indeplinitu cu fidelitate obligatiunile cari decurgu pentru ea din acea conventiune, si cá este convinsa de simtímintele de inalta justitia ale M. S. Imperatulu Alesandru II.

Considerandu ca pentru mantinerea integritatii teritoriulu seu si pentru consolidarea independintiei séle, tier'a si-a versatu sangele si si-a impusu mari sacrificie;

„Considerandu ca una Romania independenta

si omogena corespunde atatu la interesele veciniloru sei, catu si la acele ale Europei;

„Adunarea si Senatul declara ca suntu otarite a mantiné integritatea teritoriulu sia nu admite nici una instrainare a vre unei parti óre-care din teritoriulu romanu, in schimbulu vr'unei compensari teritoriale séu desdaunari“.

De bucuria unanima a ambeloru corpóratii in faci'a periculeloru, ce amenintia tier'a din afóra, dlu primu-ministru, Brateanu, propune retragerea acusatii asupra fostiloru ministrii. Adunarea incuviintieza retragerea acusei cu 64 voturi, contra 6 si 3 abtineri.

✓ **Romani'a.** (Cestiunea Basarabiei si a Deltei.) In Nr. 7 si 8 alu „Observatoriulu“ fu ventilata cestiunea „Dunarii si a Guriloru sale“ pre cátu permise angustulu spatiu. Pre candu eramu se atingemu câte-ceva in specialu despre asia numit'a Delta (A), acelu teritoriu aluviale situatu intre Gurile Dunarei, diariulu „Timpulu“ ne surprinse pe noi si pe altii in modu prea placutu cu republicarea dupa actele divanulu ad hoc din a. 1857 a unui documentu de importantia vitale. Acela este: Raportulu comisiunei I esmisse de cátra adunarea nationale (numita atunci divanu . . .) a Moldovei, spre a'si da opiniunea sa in cestiunea Deltei, despre care poterile garante dispusera fórté reu in tractatulu dela Parisu. Si fiindu-cá acelea adunari nationale ad hoc era convocate la respicat'a vointia a poteriloru garante, cu scopu cá natiunea romana din tóte classile societatiei se'si descopere in faci'a Europei tóte dorintiele, dreptele pretensiuni si marile aspirari de care au suferitu, asia era lucru fórté naturale, cá tocma in adunarea Moldovei cestiunea Basarabiei, a Guriloru, a Deltei, a marei se fia discutate si tractate cu totu zelulu celui mai ferbinte patriotismu. De raportoru fu alesu nemuritoriulu Constandinu Hurmuzache, carele si de altumentrea fusese sufletulu comisiunei. Mergendu pe urmele acelu raportu, lectorii nostrii au se intieléga multe lucruri in timpulu celu mai de aprópe, care altumentrea aru potea se remana intunecóse; de aceea'lu reproducemu si noi cu atátu mai virtosu, cá actele divanulu ad hoc au ajunsu a fi o carte fórté rara*).

„Aceasta comisie are onórea de a supune adunarei ad hoc urmatorulu proiectu de inchiere, atingatoru de indreptarea hotareloru principatoru prin o comisie europeana.

Sciutu este:

I. Ca principatele Moldova si Valachia, nu numai in timpurile vechi, ci si in urma capitulatiiloru, ce ele au inchiatu cu imperiulu otomanu, se intindeau pâna la marea neagra.

Acestu faptu istoricu se dovedesce intre altele:

a) Prin titlurile lui Mircea Voda, d-lu Valachiei, carele a incheiatu cea d'inteu capitulatie cu Turcia, titluri, intre cari se cuprindeau si urmatoarele: Stapanitoru alu tieriloru din amendoua partile Dunarei pâna la marea négra, alu cetatii Drista (Siliatra), despotu alu Dobrogei s. c. I.¹⁾

b) Prin tratatulu dintre Sigismundu, regele Romaniloru, alu Ungariei s. c. I. si Vladislau, regele Poloniei, din 15 Martie 1412, despre modulu cumu se se imparta intre ei veciniculu pomu de discordie — Moldova, — la intemplantu, candu Alexandru, d-lu acelu principatu, nu le-ar da ajutoru contra Turciloru. Tratatulu acesta stipuleza intre altele, ca, din teritoriulu Moldovei, acelu dintre Prutu si Marea négra, jumetate, impreuna cu cetatea Chilia, sa se dea lui Sigismundu, iar cealalta jumetate, impreuna cu cetatea Akermanulu, lui Vladislau.²⁾

c) Prin marturiea lui Enea Silviu in Istori'a Europei; Despre Ungaria, cap. I, II, VI, carele dice, ca Valachia (Moldova) incependu de la Ardealu se intinde pâna la Marea négra („a Transilvanis incipiens, usque ad Euxinum protensa pelagus“).

d) Prin marturi'a Vorniculu Ureche (in Analele Moldovei, pag. 98) care incredintieza ca hotaru Moldovei se intindea pâna 'n Nistru si pâna la Mare.

e) Prin mai multe Hrisoave domnesci care arata, ca domni Moldovei intre alte titluri aveau si acelu de „Stapanitori de la plaiuri pâna la Mare“.

f) Prin marturi'a Printulu Dimitrie Cantemiru (in „Descrierea Moldovei“, ed. germana, pag. 39), carele incredintieza, ca despre amiaza-zi hotaru Moldovei s'au intinsu totu-deauna pâna 'n Dunare, iar despre resaritu pâna in Marea négra.

g) Prin Chartele geografice din secolulu XVIII, in

* In Transilvani'a nu sciutu se o avemu mai multi cá trei insi.

¹⁾ Dionisius Photinos istoria, tom. III, pag. 370, nota: — Dogiel, Codex Diplomaticus Regni Poloniae tom. I, pag. 598: „terrarum Dobrodiicii Despotus, et Tristri (Silistrae) Dominus etc. — Idem pag. 599. — Gebhardi, Geschichte der Walachei pag. 293. nota. — Engel, Geschichte der Walachei pag. 157.

²⁾ Pray, Dissertationes pag. 146. — Dlugoss. Lib. XI pag. 321.

Engel pag. 116, 117.

³⁾ Cronica lui Ureche pag. 100, nota lui Mironu Costinu.

care Marea négra, incependu de la Akermanulu pâna la gurile Dunarei si anume pâna la acea a Sf. Georgie se numeste Marea Moldovei (le Pont-Euxin de la Moldavie)⁴⁾.

II. Ca Basarabia formá a treia parte a Principatulu Moldovei, si cuprindea in sine tñturile Buceagulu, Ismailulu, Akermanulu si Chiliei⁵⁾.

III. Ca prin urmare si acea parte din Basarabia, care se afla intre bratiurile Dunarii, si anume intre acelu alu Chiliei si acelu alu Sf. George si se intinde pâna la Marea négra, au fostu proprietate necontestabila a Principatulu Moldovei.

Adeverulu acesta se dovedesce:

a) Prin situati'a cetatii moldovenesci Chilia veche (Eski Kilia), dupa cumu marturisescu ruinele, care se afla in launtrulu Deltei, intr'o departare insemnatóre de la malulu dreptu alu Dunarii, numitu alu Chiliei, aprópe de gur'a acelu riu, si care stapanea totu teritorulu din cuprinsulu Deltei.

b) Prin numirile romanesci ale mai multoru locuri, paraie, vai, lacuri, insule s. a. din cuprinsulu Deltei, numiri, care si pâna astazi s'au conservatu, de si teritoriulu, pe care ele se afla, dupa stipulatiile tratatelor ruse-turcesci dela Bucuresci si Adrianopoli, au remasu nelocuite. Din numerulu acestoru numiri insemnamu aici numai urmatórele.

Intre bratiulu Chiliei si bratiulu Sulinei: insulele Ionestii, Balta Draculu, — lacurile Pescarulu, Tatarulu mare, Tatarulu micu, Lunga, Piperu, Fortuna, Boldu, Taslanesti, Rosca, Babele.

Intre bratiulu Sulinei si bratiulu Sf. George: Lacurile Dragulinulu mare, Dragulinulu micu, Valenii mari, Valenii mici, Lumina, Porculu, Porculetiulu, Laculu lui Isacu, Isacelulu, Rosiulea, Rosiuletiulu; Bivolulu (in josu de Sulina lângă mare), Bivolietu, Coliba Pescariloru, Obrotenii, Laculu Brunei, Colibia Tiutiuieniloru.

c) Prin nenumerbare acte de stapanire, esercitate de către domni Moldovei, din care aici amintim numai urmatórele: — Cessi'a, prin care Petru Voda, d-lu Moldovei, au datu cetatea Chiliei Unguriloru (1448)⁶⁾, pentru ajutorulu ce i-au datu la alungarea lui Romanu Voivod de pe tronulu Moldovei; ajutorulu datu de Mohamed II, aliatul lui Stefanu celu mare, la 1462, spre a lua prin asediulu cetatea Chilia veche, din stapanirea Unguriloru.⁷⁾ — Luarea cetatiloru Chiliei si Akermanu de catre Stefanu celu mare, prin asaltu; randuirea de parcalabi⁸⁾ din partea lui in aceste cetati; rezidirea si intocmirea acestoru cetati de catre elu;⁹⁾ — ospitalitatea data in anulu 1475 de cetatea Chiliei tineriloru Genuezi cari, robiti la luarea Cafei si dusi la Constantinopulu, spre a fi inrolati in corpulu Ieniciloru, au scapatu in acea cetate moldovenesca¹⁰⁾; arderea cetatii Chilia de catre Moldoveni in domnia lui Petru Raresiu.

d) Prin raportulu Divanulu Moldovei cátra generalulu Elem, atunce comandantulu ostiloru rusesi de ocupatie din 1769, respunsu, care intre altele cuprinde si aretarea urmatóre: „iar hotaru tierii Moldovei au fostu pâna in Nistru si pâna in Dunare, intre care se cuprinde Benderulu, cetatea Alba (Akermanu), Chilia, Smilulu (Ismailulu), Tomarova (Reni), si Hotinulu, tóte cetati si locuri de marginile tierii¹¹⁾“.

e) Prin cererea ce deputatii Moldovei trimisi la Petersburg in anulu 1769, au facutu Imperatesei Ecaterinei in cuprinderea urmatóre: „iar cându va bine-voi D-dieu santulu prin nebruitele arme ale Imperatii Tale a se supune acele locuri din Nistru pâna in Dunare, iarasi ne rugamu, ca locurile cele ce au fostu din veci ale Moldovei, se nu remaie cu deosebita stapanire, ci iarasi cátra Domni'a Moldovei sa fia impreunate, dupa hotarulu vechiu.¹²⁾“

IV. Ca Moldov'a nici odata nu s'au supusu Imperiulu otomanu prin puterea armelor, ci de buna-voie s'au pusu numai sub protectia lui, rezervandu-si tóte drepturile, ce constituiescu neatarnarea staturiloru, dupa cumu dovedescu Capitulatiile ei din 1511 si 1534, in-

⁴⁾ Colson, pag. 216.

⁵⁾ Cantemir, pag. 69. — Sulzer, Geschichte des transalpin. Daciens, pag. 455 si urm. — Wolf, Beschreibung der Moldau' Tom. I, pag. 9 si 67.

⁶⁾ Cronica Moldovei de Ureche, pag. 111. — Engel, pag. 127.

⁷⁾ Engel, Gesch. der Moldau, pag. 134. — Gebhardi, Gesch. der Moldau, pag. 592, 593.

⁸⁾ Prefecti, gubernatori, administratori.

⁹⁾ Engel, totu acolo, Zinkeisen, des osman. Reiches Tom. II, pag. 381—382. Ureche, pag. 119: „in anulu 6973 (1465) in luna lui Ianuarie 23, adunandu Stefanu Voda multa óste de tiera, vrendu se rescumpere cetatile, care le luase Turcii de la alti Domni, pogorit'au cu tóta puterea sa spre cetatea Chilia, si sosindu Mercuri spre Joi la miadi-nopte, au incungiuratu cetatea; inea Joi nu s'au apucatu de hartia, éra Vineri de diminúta au inceputu a bate cetatea si asia tóta diu'a s'au hartuitu pâna in séra. Éra Sambata, se inchinara cei din cetate si'au intratu Stefanu Voda in cetatea Chiliei si acolo petrecéndu trei dile, veselindu-se si laudandu pre D-dieu, imblándindu ómenii in cetate. De acolo si la Cetatea Alba (Akermanu) au trasu, si multa navala facendu, au dobanditu si Cetatea Alba, si asia amendoua cetatile cu multa versare de sange le dobandi, care le-au si intaritu cu bucate si cu slujitori, lasandu pre Isaia si Buhtea parcalabi ca se le grigésca, éra Stefanu Voda s'au intorsu la scaunulu seu la Suceava.“

In anulu 6986 (1477) Iuniu 22 au inceputu Stefanu Voda a zidire cetatea Chiliei (au adausu o cetatiune, cea mai mica catra cetatea cea mare, sau au dresu si'au intaritu la cetatea ce au socotitu, tragéndu-i si alte panzi; — adaoge Mironu Costinu acolo in nota).

¹⁰⁾ Cantemir descrierea Moldovei, pag. 116. — Engel, Gesch. der Moldau, pag. 170. — Hammer, Gesch. des osman. Reichs. Ed. II Tom. 2 pag. 152.

¹¹⁾ Archiva Romanesca, pag. 191.

¹²⁾ Archiva Romanesca, Tom. I, pag. 278.

cheiate in deplina libertate si de atunci pãna in zilele nãstre necontentitu intarite de cãtra Inalta Pãrta.

V. Ca prin art. 3 alu Capitulației din 1511 si prin art. 5 alu Capitulației din 1634. Inalta Pãrta s'au indatoritu a apera pe Moldova, acestu „Pamentu slobod si nesupusu“, (art. I alu Capitulației din 1511) de toti cei ce aru putea sa o calce, „pazind'o in starea intru care au fostu mai inainte, fãra a i se face o nelegiure, sau se suferu, ca se i se faca vre odata cea mai mica desbinare sau despartire“.

VI. Ca prin urmare acãsta indatorire a Inaltei Pãrte se intindea si asupra Deltei Dunarei, care era o parte intregitãre a Moldovei; cã-ci acelu ce s'au indatoritu a apera totulu, s'au indatoritu a aparã si partile, din care se compune totulu.

(Va urma.)

Rusi'a. St. Petersburg. In acãsta capitala se intimplã in 5 Februaru a. c. unu atentatu ce s'ar potea dice fenomenale. Una dama din societatea mai buna a trasu de doue ori cu revolverulu asupra generariului Trepoff adjutantu alu imperatului si ministru politiei statului, ranindu'lu fãrte greu. In aceeași di fu arestatã alta dama la ministerulu de interne, la care erasi se aflã unu revolveru asemenea celui luat de dam'a asasina. Se dice cã acãsta adou'a dama avuse misiunea se impuse pe ministru de interne generalu Timasieff. A trei'a dama fu prinsã in adou'a capitala Moscva, sub cuventu cã aceea fusese decisã a lua vieti'a principelui Dolgorukki gubernatorulu Moscvei.

Ce se fia acelea atentate femeiesci? Suntu ele numai efectulu vreunei vindicte (resbunari) personale, din vreo cauza strictu privata? Nici-decumu, respundu acei publicisti carii se credu a fi mai bine informati; ci acelea dame avuserã misiunea se lucre conformu ordinulu ce luase fiacare dela societatea secreta, din care facea si ele parte. Au trasu la sorti, si ele s'au supusu cu unu curagiu neastepatã, cã se comitta aceea ce commissese in prim'a revolutiune a Franciei domnisiãre Charlotta (Carolina) Corday, care junghiasse pe complitul tiranu Marat. Lumea 'si aduce aminte cã in v'er'a trecuta se escase la St. Petersburg o mica revolta asia numita a Nihilistiloru. Cu acea ocaziune fusesera arestatã multi òmeni, dintre cari 193 de persãne date in judecata fuserã lovite de cele mai aspre pedepse, din cãte se coprinde in codicele penale rusescu. Unii credu cã in urmarea aceluor sententie cumplite societãtile secrete au decisu se ascunda sãrtele la toti auctorii aceluor pedepse. Incolo, pãna acuma totulu este invelitu intr'unu misteriu nepetrunsu.

Sciri diverse.

(Prelegeri publice.) Joi in 14/2 Februaru 1878 va tienã d. I. Popa a dou'a prelegere publica in sal'a de restauratiune a gradinei fonduriloru archidiecesane „Gerliczi“ la 7 òre s'er'a in favorulu ostasiiloru romani raniti, despre: „Fatalitatile unei calatorii dela Sibiu la Brasiovu“.

(Incercare de sinucidere). Unu magnatu din cele mai vechi si mai renumite familii ale Ungariei s'au incercatu a'si luã vieti'a in Presburg. Acela este comitele Rudolffu Pálffy. Datorii fãrte mari, prin urmare saraciã totalã l'au impinsu la pasulu desperatu, cã se se impuse si se'si lase in calamitate veduv'a cu 6 copii. Apoi ce se dicemu noi cestilãti moritori? Noi dicemu asia, cã suntemu dedati cu saraciã si cu jafurile; dara pentru aceea nu desperamu; apoi mai adagemu, cã care cumu traiesce, asia si móre.

(Inchiderea fruntariiloru). Din caus'a infricositatei epizootii, fruntariile de catra Romani'a s'au inchisu pe cate-o distantia anumita. Si fiindu cã la Caneni bõl'a domnesce in gradu fãrte mare, s'au luat mesuri, cã in comunele Porcesci, Talmaci si Talmacelu se nu pãta intrã de nicairi vite cornute si nici a esã de acolo. Mirarea nãstra este, nu ca s'au luat aceste mesuri preventive, ci ca ele vinu asiã de tardiu; cãci erã sciutu, ca epizooti'a s'a incinsu in Romani'a inca din Septembrie. Dãca s'ar intretienã comunicatiune postala si prin Turnu rosu, este mare probabilitate, ca guvernulu erã se afe mai curendu despre acestu pericolu mare.

(Unu botezu motivatu prin luarea stãgului la Griviti'a.) Luarea reduteloru numite Griviti'a este recunoscutã de cãtra toti strategii competenti, cã fapta de supremulu eroismu ce pãte executã ori-ce trupa din lume. Fapt'a soldatulu Grigorie Ioanu, care a luat drapelulu turcescu la Griviti'a, este si astadi obiectulu conversatiunii multoru mii de patrioti. In comun'a St. Mihaiu, ai carei poporenii suntu administrati in cele bisericesci de catra preotulu din comun'a nãstra Cãcuciu, se aflã unu evreu teneru de ani 20, anume Isidoru Hirsch, cã cãrciumariu; limb'a sa matern'a este cea germanã, dara cunãscã bine si limb'a romana, si pe cea magiara, si ii place se citãscã. Acelu june informatu mai de multe ori parte din lectur'a diariiloru, parte din dese conversatiuni cu alti òmeni despre fapt'a eroica a lui Grigorie Ioanu, successive s'au entusiasmatu intru atãta, in cãtu a decisu a trece la

religiunea christiana si prin baptilismu a'si lua numele de Gregoriu Ioanu. Acestu actu santu s'a si indeplinitu asupra lui Hirsch sambata in 2 Februaru st. n. de cãtra rev. sa dn. protopopu si parochu Michailu Cristianu dela S. Reginu, de unde intorcãndu-se neofitul nostru acasa, crestiniã nostru'lu petrecuã cã in triumfu; era densulu oprindu-se si la cas'a mea, de bucuri'a celu coprinse a strigatu: „Se traiãscã romanicea; se traiescu si eu robulu lui D-dieu, botezatu pe numele Grigorie Ioanu bravulu, cã se pocu face natiunei mele onóre!“ Cãcuciu, 2 Febr. 1878. Daniilu Farkas m. pr.

Dupa acestea, depinde multu dela omeni'a si bunulu simtiu alu locuitoriloru romani, cã neofitul se se tienã pe tãt'a vieti'a sa fericitu, cã au adoptatu divinele invetiãturi ale christianismulu.

Conversatiuni literarie.

(Fine.)

Fisiologi'a ne invetia, cã nutritiunea, nou'a formatiune si desformatiune a nerviloru, ca si a tutuloru celorlalte organe, se efeptuesce prin metamorfosa — schimbarea materiei — pentru-cã acãsta erasi se domineze prin activitatea nerviloru, si cã prin urmare acãsta din urma, adeca activitatea nerviloru, se pãte numi „principiulu vietii“. Dara pere activitatea nerviloru, intra de locu „factorulu chemicu“, si procesulu de putredire succede dupa legile naturei anorganice. Natur'a, vre se dica metamorfosa dureza si acuma mai departe, inse in altu modu; corpulu se desface sub influentiã osigenulu in elemente sale.

Viatã animala se pãte dara cugetã in generalu numai sub ide'a unei sisteme nervose active; bun'a sanetate animala numai pe langa normal'a functiune a sistemei nervose.

Cumu este constituitã acãsta activitate a nerviloru, care in actiunea sa se subtrage dela ochii nostri, dara in efeptulu seu este fãrte observabilã, prin ce se conditiunea si sustiene ea la regulat'a nutritiune a nerviloru?

Aceste intrebari au ocupatu din vechime spiritele mari si mici ale omenilor; de ele singure se lucrã, candu in secululu mediu cautau omeni dupa „pietr'a intieleptiloru“, asiã numitul „elicsiru de viatã“. — Astadi fisiologii nostri nu mai ambla dupa utopii, ci se indestulescu cu „poterea vietii“ cu „vitalitateã“, dara si cu acãsta numai cã se pãta definã aproximativu principiulu ei.

Precum dara fisiologii au invetiãtu a cunãscã in vasele de sange — vine — colcairea unui fluidu, asia presupuneau ei si in sculii nerviloru erasi o colcairea, care au insemnatu-o cu cuventulu „Innervatiuneã“. Ce colcaie inse in acei sculi ai nerviloru, nu se potea scrutã timpu indelungatu. Candu s'a aflatu electricitateã, candu s'a recunoscutu ca frecarea, singur'a atingere a corpuriloru eterogene, producu procese chemice, caldura etc., cã cause remote, cã sorgintea escarii electricitatii, atunci Galvani din secululu trecutã atribui nerviloru facultatea de a potã desvoltã electricitate fora de a fi in stare a documentã acãsta afirmatiune. Ea a fostu rezervata pentru timpulu mai nou.

Profesorulu Dubois-Reumond in Berlinu, pe temeiulu esacteloru scrutatiuni, prin aparate fisicali ingenioase de elu insusiã aflate a determinatu:

a) ca activitatea nerviloru si a muschiloru — simtirea si miscãrea — este legata de schimbãri legali ale reversariloru — colcaiteloru — electrice, pe care le produce nervulu si muschiulu si in statulu neactivu, de unde urmãza apãriatu, ca aceste procese electrice suntu insii conductorii considerabili ai innervatiunii si ai activitatii muschiloru;

b) ca unu acrescamentu alu innervatiunii aflatorie in stare de repaus se pãte efeptu prin aceea, ca ducemu asupra nerviloru reversãri electrice domõle; era acea stare de activitate acceleratã a nervulu, provocatã in modu artificiosu, Dubois o numesce: „electronicu“;

c) ca o scãdere, o totalã disparitiune a innervatiunii urmãza prin efeptulu unui gradu de frigu si de caldura mare, venine narcotice, midilõce caustice, alcoholu, eteru, acidu aceticu si nitricu etc., cu care scãdere ori stingere a reversariloru electrice in nervi, intra ca o consecintia naturalã a micșiorare, o incetare a capacitãtei de prestatiune a nervulu.

Asia, acuma scimu, ca acea misteriosa potere a naturei, pe care spiritulu omenescu a sciutu dejã se o puna in serviciulu seu, colcaie in nervii nostri, cã prin urmare „principiulu nerviloru“ este identicu cu electricitateã. Cã midilõce dara alu reversariloru si colcaiteloru electrice in corpu trebuie negresitu privite totu acele cause, cari producu electricitateã si afara de elu, adeca: caldur'a ce se nasce prin arderea materiloru si formatiuniloru utilizate cu midilõcirea oxigenulu, precumu si prin frecarea masei succuriloru produse prin necurmat'a miscãre a ei.

Standu dara aceste; òre se nu fia cu potintia, cã prin rugatiune, prin poterea cuventeloru bine rostite la esorcismu, se se nasce in bolnavu o credintia nedumerita si prin ea o caldura mai mare asupra nerviloru, si prin acãsta o reversãre a electricitatii mai repede, si asia o revolutiune in mass'a nerviloru fiesce nevisibilã, care apoi se causeze sãu meliorare sãu totalã vindecãre. Destulu, ca nu e indoialã, cum-cã cur'a acãsta dinamicã ori psihicã a succesu de multe ori si succede si astadi cu atãtu mai multu, cu catu acumu o potemu si esplicã òresi-cumu dupa principale aratate mai susu.

Pãna candu poporul de rendu nu numai celu romanescu, ci oricare altulu, se aflã inca in caltiuni copilaresci, pãna candu religiunea crestinescã concede esistentiã draciloru, a spiriteloru necurate; pãna candu bõlele psihice si nervose se voru aratã in poporu cu simptome neusitate, cu miscãri spasmodice, precum e epilepsi'a, eclampsi'a, mani'a etc.; pãna atunci voru fi

si theurgi si esorcisatori, si poporul va alergã la ei, cã la nisce òmeni cu daru inaltu, si daca elu se vindeca de reulu, prin care a fostu asupritu, ce strica ei omenime?

Dara cei ce ne batjocorescu, ne infrunta ca cu acãsta sustienemu superstitiunea in poporul nostru. — E dreptu, inse acei domni face bine se delature basea acelei superstitiuni nu numai la poporul nostru, ci la tãte poporale din lume, si atunci va incetã de sine si acãsta superstitiune romanescã — de care ei nu potu dormi.

In fine fie'mi permisu a insemnã aci unu faptu, care insumi l'am executatu. In anulu 1833 fiindu eu medicu tineru in Temisiãre, imi aduce parochu din Giulvediu Ioanu Petroviciu — care mori inainte de 4 ani — o fetisiãra, de altumentrea sanetosa si bine constituitã, care isi inchipuiã ca are duhu necuratu in trens'a. Dupa o consultare cu numitul preotu, eu preparãiu in o sticlutia cunoscutulu in Fisica „demunculu cartesianu“ si tienendu'lu ascunsu in mana, am implutu bateriã machinei electrice, ce o aveamu pe mеса, apoi deduciu lantiulu in o mana a fetei, era cu ceealalta faci se atingã conductorulu bateriei. In momentele candu ea simtiã lovitur'a electricã, eu ii arãtãiu pe draculetiu si'i diseiu, cã eta s'a departatu in pustietati esindu prin ferãstra afara.

Atãtu fata sgduita de ictulu electricu si òresi-cum inspaimantatã, cãtu si muma-s'a care jurã, cã a vedutu pe draculu — fiesce in demunculu, — statura òresi-care timpu neclatite. Dupa aceea fat'a incepũ a'si face cruce si a multiami lui Dumnedieu, ca a scapatu-o de duhulu necuratu, simtindu cum a esitu din ea, si a mersu prin ferestra. Eta-ne odata o cura insemnatã de o bõla psihicã imaginatã, inse rea. Fiesce ca eu am insielatu òresi-cumu pe patient'a, dara insielatiunea 'ia fostu spre folosu, cã-ci s'a vindecatu si a traitu inca multi ani in deplina sanetate. De altumentrea insielatiuni de acestea binevoitãre se facu si in alte bõle, fiesce dupa individualitateã fiacarui bolnavu, si rari sunt acelea casuri, in care se nu succeda. Dr. Vasiciu.

Preturile cerealiiloru

si altoru obiecte de traiu au fostu la

2 Februaru in Sibiu:

Grãu, dupa cãlãtãti	1 hectolitru fl.	8.50—9.50
Grãu, amestecat	1 „ „	7.30—8.10
Secara	1 „ „	6.20—6.60
Papusiãiu	1 „ „	6.40—7.—
Ordiu	1 „ „	7.00
Ovesu	1 „ „	2.90—3.30
Cartofi	1 „ „	3.00—3.50
Mazare	1 „ „	14.50
Linte	1 „ „	18.—19.00
Fasole	1 „ „	10.00
Lardu (slanina)	50 Kilogram.	36.00
Untura (unsãre topita)	50 „ „	40.00
Carne de vita	1 „ „	—36
Oua 10 de	„ „	—50

Cursulu moneteloru in val. austr.

Vienna, 11 Februaru.

Galbinii imperat. de auru	fl.	5.59 cr.
Moneta de 20 franci	„	9.47 „
Imperialu rusescu	„	9.70 „
Moneta germanã de 20 marce	„	11.63 „
Sovereigns englesi	„	11.77 „
Lira turcescã	„	10.75 „
Monete austr. de argintu 100 fl.	„	103.50 „

Cursuri de Bucuresti in Lei noi (franci).

9 Febr. 28 Ianuariu.

Obligatiuni rurali din 1864 cu 10%	l.	94.— b.
Imprumutulu Oppenheim din 1866 cu 8%	„	94.50 „
Obligatiune de imprumutu dominiãle din 1871 cu 8%	„	89.— „
Creditu fonciãriu (hipot.) ruralu cu 7%	„	82.25 „
Creditu fonciãriu urbanu (alu capitalei cu 7%)	„	72.— „
Imprumutulu municipale nou (alu capit.) din 1875 cu 8%	„	82.— „
Fondulu de pensii (per 300 l. a.) cu 10%	„	150.— „
Actiuniãle caliloru fer. rom. din 1863 cu 5%	„	25.40 „
Actiuniãle caliloru fer., prioritati din 1868 cu 6%	„	73.— „
Daci'a, Compania de asecur. din 1871 actiunea de 250 l. a. 8%	„	100.— „
Romani'a. Compania de asecur., (act. de 100 l. n.) 1873 cu 8%	„	55.— „

„Albina“

Institutu de creditu si de economii in Sibiu.

Domnii actionari ai „Institutulu de creditu si de economii „Albina“ se invita prin acãsta, in vertutea §. 19 alu statuteloru societãtii la

A cincia adunare generalã ordinara,

care se va tinã la Sibiu in 12 Martiu 1878 stilulu nou, inainte de amedi la 10 òre in casa institutulu din strad'a Baier Nr. 1.

O b i e c t e :

1. Raportulu anualu alu Directiunii, bilantiulu anualu si raportulu comitetulu de revisiune.
2. Ficsãrea dividendeloru.
3. Distribuirea sumei destinate pentru scopuri de binefacere.
4. Ficsãrea pretulu marceloru de presentia.
5. Alegerea unui membru de Directiune in sensulu §. 37 de statute.
6. Intregirea comitetulu de revisiune.

DD. actionari, cari in sensulu §§. 22, 23 si 24 din statute voiescu a participa la numita adunare in persãna, sãu prin plenipotentii, suntu rugati, a si depune la cassa institutulu actiuniãle lor si eventualu dovedile de plenipotentia celu multu pãna in 9 Martiu 1878 stilulu nou dupa amedi la 6 òre.

Sibiu 30 Ianuariu 1878.

2—3

Directiunea institutulu.

Tipariulu lui W. Krafft in Sibiu.